

Eğitimde Rehberlik Hizmetleri

İnsan doğumundan ölümüne kadar fiziksel ve toplumsal çevresi ile etkileşim halindedir ve bu etkileşim süreci boyunca her an çevrenin istek ve beklentilerine uygun davranışlar geliştirir. Bireyde meydana gelen davranış değişikliklerinin bir kısmı rastlantılarla ve kendiliğinden gerçekleşir. Bir kısmı ise yetişkinler tarafından planlı ve kasıtlı olarak gerçekleştirilir. Bireyde toplumca istenen davranışları geliştirme sürecine “eğitim” adı verilmektedir. Örgün eğitim bu davranış geliştirme işlemine planlı bir biçimde gerçekleştirme sürecidir. Eğitimin amacı, genel anlamda bireyin özünü gerçekleştirmesine ve topluma yararlı olmasına yardımcı olmaktır.

Ancak, toplumsal değişme hızının gittikçe artması üzerine, bireylerin bilgi ve var olan duruma uyum gösteren kimseler olarak değil, hızla değişen ve karmaşık hale gelen toplumda ortaya çıkmakta olan sorunlarla baş edebilecek ve durmadan değişen çevresine uyum gösterebilecek kimseler olarak yetiştirilmeleri gereği daha çok hissedilmektedir.

Fiziksel ve toplumsal yaşamla ilgili olgulardan kaynaklanan sorunların ve bunlara bulunmuş çözüm yollarının tanıtılması ve karşılaşılabilecek yeni sorunlara çözüm bulabilme becerilerinin geliştirilmesi, okullarda çeşitli ders konularının amacını oluşturmaktadır. Bir kimsenin kendi yaşamında karşılaştığı kişisel sorunların çözümünde rehberlik hizmetleri önemli bir yol oynar. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bireye, kişisel sorunların çözümü için gerekli olan olgusal bilgileri sağlayan, kişisel isteklerini ve imkanlarını, çeşitli özelliklerini tanımalarına yardımcı olan ve bu bilgilerden yararlanarak özünü gerçekleştirmesine yardımcı olan bir hizmet alanıdır.

Rehberliğin bireyde gerçekleştirmeye çalıştığı amaçlar şu şekilde özetlenebilir:

1. Bireyin kendini tanıması
2. Çevrede kendisine açık olan fırsatları öğrenmesi
3. Gizil güçlerini geliştirmesi
4. Çevresine uyum yapması

Bireyin kendini tanıması demek, beden ve zihin yeteneklerini, hoşlanmadığı faaliyetleri, psikolojik ihtiyaçlarını, gelecekte neler beklediğini, tutum ve değerlerini bilmesi demektir. Rehberliğin birinci işlevi de bireyin kendini tanımasına yardımcı olmaktır.

Rehberliğin ikinci amacı da öğrenciye, çevresindeki fırsatları tanıtmaktır. Bunlar öğrencilerin yetenek ve ilgilerine uygun okullar, programlar ve meslekler hakkında aydınlatma, görgü ve disiplin kuralları hakkında açıklamalar gibi faaliyetlerdir.

Rehberliğin en önemli işlevi bireyin kendisi ve çevresi hakkında edindiği bilgileri özümsemesine doğru, sağlıklı tercihler yapabilen kişi olmasına yardımcı olmaktır. Rehberliğin diğer bir işlevi de psikolojik danışma işlevidir. Ancak bu başlı başına bir uzmanlık alanıdır. Rehberlik ve psikolojik danışma, bireyin kişisel sorunlarının çözümü için gerekli olan duyuşsal bilgileri sağlayan, kişinin isteklerini ve imkanların çeşitli özelliklerini tanımalarına yardımcı olan ve nihayet bu bilgilerden yararlanarak özünü gerçekleştirmesine yardım eden bir hizmet alanıdır.

Rehberlik hizmetlerinde özellikle, bireylerin “karar verme” sorunlarına yardımcı olunmaya çalışılır. İnsan hayatı boyunca pek çok konuda karar verir. Bu kararlardan bir kısmı hayati öneme sahip olup, ömür boyu bütün hayatını etkileyebilir. Böyle dönemlerde insan kaygı ve bunalım yaşayabilir. Yalnız olgusal bilgiye değil, psikolojik desteğe de ihtiyaç duyabilir. Rehberlik ve psikolojik danışma bireylere bu desteği sağlamaya çalışır.

Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik danışma hizmetlerini gerekli kılan nedenler:

1- Çağımızdaki hızlı gelişmeler toplum içinde ve toplumlar arasında etkileşimi yoğunlaştırmış, insanlar birbirinden farklı değer ve anlayışlarla karşı karşıya kalmış, bireylerin kendi gelişimlerine ve gereksinimlerine en uygun durumları ve olanakları tanımaları zorlaşmıştır.

2- Bütün çağdaş toplumlarda olduğu gibi bireylerin seçebileceği iş ve meslekler çok artmış, bireylerin kendilerine en uygun iş veya mesleği seçmeleri önemli ölçüde zorlaşmıştır.

3- Yeni gelişmeler ve toplum değişmelerine uygun olarak, eğitimde de eğitim ve okul programları, öğrencilerin gereksinimlerini karşılamak üzere her geçen gün daha da çeşitlendirilmiş; öğrencilerin bu programları iyi tanıyarak kendilerini gerçekleştirmelerine uygun bir öğrenim programı yapmaları, kendilerine uygun ders, kurs, bölüm programı, eğitici çalışma ve bir üst okul seçmeleri giderek zorlaşmıştır.

4- Okullardaki öğrenci kalabalıklığı şartlarına karşı, eğitimi, bireye yönelik gereksinimlere uygun bir yaklaşım içinde sürdürebilmek için öğrencilerin türlü özellikleri ile tanınmaları daha da önem kazanmıştır.

5- Gittikçe artan sanayileşme ve modernleşme, aile içindeki ilişkileri geniş ölçüde etkilemiş; genç ve yetişkin kuşak arasında ciddi uyumsuzluklar ve çatışmalar ortaya çıkmıştır.

6- Kuşaklar arası çatışmalar sonucundaki uyumsuzluklar, toplumumuzda ve eğitimimizde kişiler arası ilişkilerin sevgi, saygı ve güvene yönelik ilke ve anlayışlara göre düzenlenmesinin kaçınılmaz olduğunu göstermektedir. Böylece bireylerimizi kendilerine ve başkalarına saygılı, hoşgörülü, kişiler arası ilişkilerde anlayışlı bir tutumu bulunan insanlar olarak yetiştirmemizin önemi her zamankinden daha çok belirginlik kazanmıştır.

Yukarda özetlenen bu ve benzeri durumlardan dolayı çağdaş eğitim uygulamalarında olduğu gibi rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri Türk Milli Eğitiminin içinde onun ayrılmaz ve tamamlayıcı bir yanı olarak yer almıştır.

Eğitimde Rehberliğin Rolü ve Önemi

1. Rehberliğin temelinde insan hak ve sorumlulukları ile yakından ilgili demokratik ve insani bir anlayış vardır.

a. Sosyal durumu ile psikolojik gelişimi ne olursa olsun her birey çok değerlidir.

b. Rehberlik, demokratik toplumun değerlerinden ve bireylerin sosyal, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarından doğmuştur.

c. Kendini yönetme hak ve sorumluluğu bireye bırakılmalıdır.

d. Rehberlik kişisel tecrübelerin aktarılması biçiminde verilen bir tavsiye değildir.

e. Rehberlikte yardım eden de, yardım edilen de gönüllü olmalıdır. Rehberlikte gönüllülük esastır.

2. Rehberlik uygulamalarında öğrenci ile yakından ilgilenen herkesin anlayış ve işbirliği içinde çalışması gerekir.

a. Rehberlik eğitim programlarının ayrılmaz ve tamamlayıcı bir yanını oluşturur.

b. Rehberlik çalışmalarında iyi bir lidere ihtiyaç vardır.

c. Rehberlik çalışmalarında okulun bütün yönetici, uzman ve öğretmen kadrosunun yüklenecekleri görev ve sorumluluklar vardır.

d. Veliler, ana-babalar çocukları hakkında her zaman yeterli bilgileri almalıdır.

e. Rehberlik çalışmaları yapılırken; okul yöneticileri, uzmanlar ve öğretmenler kendi yetki sınırlarının bilincinde olmalıdırlar.

f. Yeteri kadar uzmanı olan okullarda bile yönetici ve öğretmenler rehberlik personeli sayılırlar.

3. Rehberlik anlayışı her türlü çalışması ile öğrenciyi merkez alan bir eğitim sistemini öngörür.

a. Rehberlik anlayışı benimseyen bir eğitimde okul programları öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçlarına en uygun bir biçimde düzenlenmelidir.

b. Okulda öğrencilerin kendilerini ilgilendiren konularda görüşlerini belirtmelerine izin verilmelidir.

c. Her öğrencinin rehberliğe ihtiyacı olabilir.

d. Öğrencilerin karşılaştıkları problemler onların başarılarını etkileyebilirler.

4. Rehberlikte yardımın esası öğrencilerin kendi kişiliklerini daha iyi anlamalarını, problemlerini çözmeye onların kendi kendilerine yeter hale gelmelerini sağlamaktır.
- Bireye eğitim verirken onun kendini tanıma ve anlamasına yardım edilmelidir.
 - Bireyler yaratılışları itibarıyla birbirlerinden ayrı yaratılmıştır. Yani bireysel ayrılıkları vardır.
 - Eğitimde bireysel ayrılıklar göz ardı edilemez. Bu yüzden aynı yaşta olan öğrencilerin karşılaştıkları uyum güçlükleri birbirlerine benzemez.
 - Bazı bireyler ömürleri boyunca rehberliğe ihtiyaç duyarlar.
 - Bireyler kendilerine yardım edildiği (profesyonel yardım) takdirde problemlerine çözüm yolu bulabilme gücüne ulaşırlar.
5. Rehberlik, bireyin bedensel, zihinsel, sosyal ve duygusal olan bütün kapasitesini kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda en uygun bir seviyede geliştirmesi için bireye yardım etmelidir.
- Gelişme her yönü ile sürekli ve sürekli.
 - Rehberlik öğrencinin bütün yönleri ile gelişimini esas alır.
 - Eğitim öğrencilere kendi yeteneklerini geliştirme fırsat ve ortamını sağlamalıdır.
 - Her öğrencinin üstün olduğu bir yönü vardır.
 - Her öğrencinin zayıf yönlerini değil üstün yönlerini bulup geliştirmek esastır.
 - Rehberlik çalışmaları okulun bütün öğrencilerini kapsamalıdır.
6. Öğrencilere rehberlik hizmeti verilirken onları bütün yönleri ile tanımak esastır.
- Öğrencilerin gelişim özellikleri birbirinden farklıdır.
 - Öğrenciler hakkında toplanan bilgiler objektif ve güvenilir olmalıdır.
 - Her davranışın altında bir neden olduğu unutulmamalıdır.
 - Rehberlik hizmetinden yararlanabilmesi için öğrencinin kendini iyi tanıması gerekir.
 - Öğrenciyi tanımak için tanıma teknikleri kullanılmalıdır.
7. Rehberlik uygulamaları her okulun amaç ve ihtiyaçlarına uygun olan alanlarda yoğunlaştırılmalıdır.
- Her okulda rehberlik hizmetlerine ihtiyaç vardır.
 - Rehberlik hizmeti verilirken programa bireysel olduğu kadar grup rehberliği olacak şekilde planlar yapılmalıdır.
 - Her okulda öğrencilere, okulu ve özelliklerini tanıtmaya ihtiyaç vardır.
 - Her okulda rehberlik hizmetleri öğrenci ihtiyaçları ve problemleri üzerine önceden yapılmış inceleme ve gözlem sonuçlarına göre planlanmalıdır.
8. Rehberlik hizmetleri planlı, programlı, örgütlenmiş bir biçimde ve profesyonel bir düzeyde sunulmalıdır.
- Okul müdürleri okuldaki rehberlik çalışmaları ile yakından ilgilenmelidir.
 - Rehberlik bu nedenle bu alanda yetişmiş uzman personel kullanmayı gerektirir.
 - Etkili rehberlik uygulamaları için okulda yer ve zaman ayırmayı, araç ve gereç kullanmayı gerektirir.

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlığın Önemi

Psikolojik Danışma ve Rehberliğin öneminin anlaşılabilmesi için amacının iyi kavranması gerekir. Psikolojik Danışma ve Rehberliğin önemi amacında gizlidir. Psikolojik danışmanın en önemli amacı bireyin kendisini gerçekleştirmesine yardım etmektir. Kendisini tanıyan ve o doğrultuda gerçekleştiren birey, içinde bulunduğu toplumun değer yargıları ile ters düşmeyen, kim olduğunu gerçekçi bir gözle algılayan, kim olabileceği hakkında daha tutarlı bir görüşe sahip, insana ve onun değerlerine saygı duyan, zamanını iyi kullanan değişmeye ve gelişmelere açık olan insandır.

Rehberlik ve Danışma Hizmetleri bu açıdan bireyin kendisini tanımasını, problemlerini çözebilmesini, kendine en uygun seçimleri yaparak gerçekçi kararlar alabilmesini, kapasitesini en uygun düzeyde geliştirerek, sağlıklı kararlar vermesini amaçlar.

Bu amaçla rehberlik hayatın her alanında olduğu gibi eğitimin her kademesinde de vazgeçilmez çağdaş bir yardım hizmetidir.

Rehberliğin Çeşitleri

1)Birey Sayısına Göre Rehberlik

A)Bireysel Rehberlik

Rehberlik ya da psikolojik danışma hizmetinin bir kişiye verilmesidir.

*Danışan ve uzmanın beraber çözebileceği problemler için başvurulan temel yöntemlerden biridir. Danışanın, problem veya problemlerini bireysel çerçevede ortaya koyması, uzmanın bunu birebir ele almayı tercih etmesi ve ortaya konan problemlerin buna elvermesi durumunda uygulanır. Bireysel çerçevedeki problemlere örnek olarak; kendini ifade etmede güçlük, uykusuzluk, performans kaygısı, kaygılar ve korkular gibi konular gösterilebilir.

B) Grup Rehberliği

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetinin bir seferde birden çok kişiye verilmesidir.

Ortak bir tema çerçevesinde bir araya gelen kişilere yönelik, genellikle birden fazla uzman tarafından uygulanan bir modeldir. Ortak temalara örnek olarak uçuş korkusu, alkol ve madde bağımlılığı, yas, cinsel istismar, panik problemleri, sosyal kaygı, utangaçlık gibi konular gösterilebilir. Bu modelde paylaşım esastır. Kişiler, ortak sorunlar çerçevesinde birbirlerine destek olup, sorunlarına yönelik çözümleri birlikte oluşturup yaşamlarına geçirirler.

2)TEMEL İŞLEVLERİNE GÖRE REHBERLİK**

a) UYUM SAĞLAYICI REHBERLİK

Sınıf ortamında sorun öğrencilerin yada sorunlu öğrencilerin sınıfa adaptasyonunu sağlamada kullanılabilir.utangaç içine kapanık ,kavgacı,aşırı rahat,hiperaktif , öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler bu rehberlik alanı içinde yardım görebilir yada başka tedavi yöntemlerine başvurmaları için yönlendirilebilir.

Bu rehberliğin fonksiyonu problemlili öğrencilere tedavi vermek olmaktır.(i.ethem çağdaş eğitimde pdr sy 100,101)

Eğitim kurumlarında,uygulanacak rehberlik programlarında uyum sorunu gösteren bazı sorunları olan bireyler göz ardı edilmez rehberliğin temel işlevlerinden biride bu bireylerin uyum sorunlarını bulup incelemek böylelikle bireylerin uyum sağlayıcı davranışlar geliştirebilmelerini için gereken önlemleri alabilmektir.Okuldaki görevli davranışlar uyum sorunlarını bireyi teşhis ve terapötik teknikleri kullanarak. Psikolojik danışma yaparak tanıyıp ortaya çıkarabilirler.

b)YÖNELTİCİ REHBERLİK

Nasıl ki trafiği kilitlenmemesi için yönlendiren bir trafik polisi varsa . eğitim dede öğrencilerin karar vermede zorlandığında yardım eden bir servis vardır; buda yönlendirici servistir.

Meslek seçimi.

Alan seçimi

Katılacağı faaliyet seçimi

Seçeceği arkadaş grubu gibi daha bir çok alanda bireyin kargaşaya düştüğü durumlarda yardım etme sürecidir.

Bireylerin bireysel özelliklerinin birbirinden farklı olduğunu ve bu farklılıkların geliştirilebileceğini ve yönlenebileceğini savunur .rehberlik bu işlevini hem bireylerin özelliklerini hemde toplumun insan gücü ihtiyacını dikkate alarak yapar özellikle bireylerin gelecekte mutlu doyumlu bir hayat sürmeleri için gerekli yöneltici hizmet verilmelidir.

c) AYARLAYICI REHBERLİK

İhtiyaçlara cevap veren, öğrenciyi merkeze alan ,çağın standartlarını yakalamış, yeniliğe gelişmeye açık ,toplumun beklentilerini öğrenci davranışıyla örtüşür duruma getirmiş program hazırlanmasında program geliştirmecilere yardımcı olacak bir hizmettir

Program yapımcılar ve eğitim planlayıcılarına yardımcı olur.gençlerin ilgilerini yeteneklerine gereksinimlerine uygun eğitim faaliyetlerini hazırlanmasında görev alan yetkililere gerekli bilgileri sunar eğitim kurumlarındaki danışmanlar öğrencilerin sorunlarını bireysel niteliklerini gereksinimlerini koşullarını özelemlerini istek ve değerlerini gelecekte karşılaşılabileceği sorunları en iyi tanıma olanağına sahiptirler . bu nedenle bireyleri tanıma değerlendirme ve izleme yoluyla topladıkları bilgileri rahatlıkla program yapımcılarının geliştiricilerin hizmetlerine sunabilirler . ve böylelikle program çeliştirme ve iyileştirmede.

d) GELİŞTİRİCİ REKBERLİK

Rehberliğin geliştirici işlevi gelişimsel rehberlik anlayışının ortaya çıkışıyla belirginleşmiştir . bir gelişim dönemini yaşayan birey yada öğrencinin bu dönemi ne kadar uygun ve başarılı yaşarsa ardından gelecek dönem ve gelişim dönemlerini de başarıyla yaşayacağı anlayışını taşıyan bu anlayış okul rehberlik programında bireylerin gelişim dönemlerini dikkate almayı gerekli kılmıştır bireyin en iyi şekilde gelişmesini sağlayacak yaklaşımların düşünce ve davranışların eğitim kurumlarında yerleşmesini sağlamak ve gelişimleri engelleyen faktörleri ortadan kaldırmak için yapılan tüm etkinlikler ve çabalar rehberliğin geliştirici işlevi olarak görülür.

e) ÖNLEYİCİ REHBERLİK

Sorun davranış ortaya çıkmadan engellemek amaçtır.bu amacı gerçekleştirmeye yönelik faaliyetler bütünüdür.

Rehberliğin önleyici işlevi özellikle bazı olumsuz durumların ortaya çıkmasından ve bu durumların birey üzerinde yaratacağı olumsuz sonuçları görülmeden önlemesini vurgular.örneğin ;kalabalık sınıflarda ortaya çıkan disiplin sorunlarını önleme konusunda bazı ön çalışmalar yapılabilir.eğitim kurumlarında demokratik ortamların oluşturulması sınıflarda ve okulda disiplin ve özgürlüklerin dengeli bir şekilde yaşanması için yapılan çalışmalar ve olumsuzlukların ortaya çıkmadan önlenmesi rehberliğin önleyici işlevini göstermektedir.

f) TAMAMLAYICI REHBERLİK

Öğretim etkinlikleri tamamlama amacı güder.okulda yürütülen eğitim öğretim etkinliklerini yeterli düzeyde verimli olabilmesi için ve amaçlara ulaşılabilmesi için rehberlik hizmetleriyle birlikte gerçekleştirebilmesi gerekmektedir .bunu sağlayabilmek içinde eğitimcilerin öğretim hizmetlerini

yürüten öğretmenlerin rehberlik bilgileriyle donatılmaları özellikle gelişimsel gelişimsel rehberlik anlayışını kavramaları gerekmektedir.

Herhangi bir rehberlik uygulamasında bu işlevleri farklı ölçülerde görebilmenin mümkün olduğudur çünkü hedef tüm bu işlevlerin farklı gereksinimleri karşılamaya yönelik olmasıdır*

(*rehberlik ve psikolojik danışma yard.doç.Alım kaya'nın kitabı yard.doç dr. Asuman baysal' bölümü pdr de hizmet türleri)

PROBLEM ALANLARINA GÖRE REHBERLİK ÇEŞİTLERİ

1. Mesleki rehberlik

2. [kişisel rehberlik](#)

3. [eğitsel rehberlik](#)

a: mesleki rehberlik

Öğrenim seçimi , meslek seçimi ve eş seçimi hayatın üç önemli kararıdır. Bu üç karar, bireyin hayat tarzını ve bütün hayatının akışını etkiler. Ancak gençlerin çoğu temel eğitimi yada orta öğretimi bitirip, meslek seçme konusunda karar verme durumunda kaldıkları zaman şaşkınlığa düşmekte ve çoğu kez bütün hayatlarını geçirecekleri uğraşı alanları seçimlerini tesadüflere bırakmaktadır.

Doğru ve gerçekçi bir seçim yapılabilmesi için bireyin kendi yetenekleri ile ilgi duydukları meslekler hakkında etraflıca ve objektif yapılan incelemeler sonucunda edinilmiş bilgilere sahip olması gerekir. Duygusal etmenlerle yapılan bu tür tercihlerin sonunda birey hayal kırıklığı ve küçüklük kompleksi bekler.

Mesleki rehberlik türlü meslekleri tanımaları ve kendi kişisel özelliklerine uygun olan mesleği seçmeleri, mesleklere hazırlanmaları ve mesleklerde gelişmeleri amacı ile bireye yapılan yardım olarak tanımlanabilir. Nitekim mesleki rehberlik kavramını ilk kez kullanan parsons (1909) bu kavramı bir meslek için hazırlamada, mesleğe giriş yollarını aramada, mesleği seçmede, etkili ve başarılı bir meslek adamı haline gelmede bireylere dönük bir yardım süreci olarak belirtmiştir.

Mesleki rehberlik çalışmalarının aşamaları

1 Öğrencileri tanıma

2 Mesleklerin incelenmesi

3 Bireylerin kişisel yetenekleri ile mesleklerin gerektirdiği özellikler arasında bağlantı kurma

a- Öğrencileri tanıma :

Öğrenciyi tanıırken dikkat edilecek hususlar şunlardır: fiziksel özellikler, kişisel özellikler, akademik özellikleri ve sosyal şartlardır.

b- Mesleklerin incelenmesi:

Meslekler incelenirken şu sorulara yanıt aranır: mesleğin esasını oluşturan işin özellikleri nelerdir? , [çalışma ortamı](#), [çalışma koşulları](#), [çalışanda aranan nitelikler](#) ,[meleğe giriş için sınırlamalar](#), [meslekte personel ihtiyacı](#).

2- Kişisel rehberlik

Kişisel –psikolojik sorunlar ile ilgili rehberlik fikri , ruh sağlığı hareketi ile doğmuştur. Kişisel rehberlik problemler ile ilgili rehberlik, yalnız bireyin kendine alması ve bulmasına yardım etmek ile yetinmez. Özel yeteneklerin erken bulunup çıkartılmasına ve bu yeteneklerin gerektirdiği şekilde gelişmesine yardım eder. Bu sebeple, her öğrenim seviyesinde , öğrencilerin kişisel ve sosyal ihtiyaç ve problemlerini saptamak, rehberlik ve danışma programının yapacağı temel işlerden biridir.

Öğrencinin kişisel-psikolojik problemlerini şu alanlarda toplamak mümkündür :

- A. Beden ve sağlık ile ilgi problemler
- B. Başkaları ile ilişki, boş zaman faaliyetleri gibi sosyal ilişki problemleri
- C. Marazi korkular ve endişeler
- D. Kendine güvenememek gibi heyecansal hayat ile ilgi problemler
- E. Cinsiyet, aşk ve evlenme ile ilgili problemler
- F. Parasal sorunlar
- G. Ahlak kuralları, din ve idealler ile ilgi sorunlar

Orta dereceli okullardaki çocukların beden , coşku ve toplumsal sorunları yanında derslere iyi hazırlanmama ve meslek, yahut okul seçme sorunları da vardır. Okulun rehberlik programı , bunları da ele almalıdır. Bu konulara da öğrencileri aydınlatıcı önlemler zamanında alınmalıdır.

3- Eğitsel rehberlik

Bireyin eğitim ve öğretim çalışmalarında karşılaştığı güçlükleri gidermek amacı ile yapılan etkinliklerin tümüne denir.

Eğitsel rehberlikte ele alınacak konular:

- a. Seçmeli derslerin seçimine yardım etmek
- b. Verimli çalışma yolların öğretmek
- c. Öğrenme güçlüklerini gidermek
- d. Öğretim alanlarını tanıtmak
- e. Ders dışı etkinlikleri tanıtmak

Yukarıda ele alınan rehberlik konularını okulda gereği gibi uygulanması , öğrencilerin başarılarını yükseltecektir. Yeter ki bu konular gerçekten bir sorun olarak görülsün ve üzerinde durulsun.

HİZMET ALANLARINA GÖRE REHBERLİK

Günümüzde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin en yaygın uygulamalarına eğitim kurumlarında rastlanmaktadır.Bununla birlikte psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin toplumun başka kurumlarında da giderek yaygınlaştığı görülmektedir.Bunlar arasında sağlık kurumları,sosyal hizmet kurumları,endüstriyel işletmeler,ceza ve tutukevleri,ordu psikolojik danışma ve rehberlik uygulamaları ile dikkat çeken kurumlardır.Buna göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini,hizmet alanlarına göre şöyle sıralayabiliriz:

- 1) Eğitim Alanında Psikolojik Danışma ve Rehberlik

- 2) Sağlık Alanında Psikolojik Danışma ve Rehberlik
- 3) Sosyal Yardım Alanında Psikolojik Danışma ve Rehberlik
- 4) Endüstri Alanında Psikolojik Danışma ve Rehberlik
- 5) Ceza ve Tutukevlerinde Psikolojik Danışma ve Rehberlik
- 6) Ordu Alanında Psikolojik Danışma ve Rehberlik

1)Eğitim Alanında Psikolojik Danışma ve Rehberlik

Rehberlik hizmetlerine gereksinim duyulan ilk alan eğitimidir.Eğitim kurumlarında ;öğrencilerin bedeni,zihni,ahlaki ve sosyal açıdan Türk Milli Eğitiminin temel amaçlarına uygun bir şekilde gelişebilmeleri,kendi problemlerini çözebilmeleri,çeşitli alanlarda beklenen uyumu sağlayabilmeleri,ilgi ve yeteneklerine uygun bir öğrenim görebilmeleri,bir mesleğe yönlendirilebilmeleri konusunda kendilerine sistemli ve sürekli bir yardım sağlanabilmesi amacıyla rehberlik hizmetlerinin yürütülmesi gereklidir.

Eğitim alanında yürütülen hizmetleri birbirini tamamlayan hizmetler olarak üç boyutta görebiliriz. Bunlar;

Yönetim→

Öğretim→

Öğrenci kişilik hizmetleridir.→

Eğitim alanında rehberlik bireyin bir bütün olarak gelişmesine yardımcı olan tüm hizmetlerle yakından ilgilidir.

2)Sağlık Alanında Rehberlik

Sağlık alanında özellikle de psikiyatri bölümlerinde ve ruh sağlığı merkezlerinde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin benimsendiği,tıp merkezli uzmanlarla(Psikiyatristler),tıp kökenli olmayan(Psikologlar,Psikolojik Danışmanlar) hizmetlerini işbirliği içinde yürüttükleri görülmektedir.

Özellikle sağlıkla ilgili koruyucu temel bilgilerin halka ulaştırılması açısından rehberlik hizmetleri önemlidir.Örneğin Ana-çocuk Sağlığı Merkezleri,Sağlık Ocakları ve benzeri kurumlarında bireylerin ruh ve beden sağlıklarını korumaya yönelik çalışmaların,bu alanda uzmanlaşmış kişilerce ve çağdaş rehberliğin ilkeleri ve yaklaşımları ışığında yürütülmesi oldukça yararlı olmaktadır.

4)Sosyal Yardım Alanında Rehberlik

Sosyal yardım kurumları;mediko- sosyal merkezler,yaşlılar için huzurevleri,Çocuk Esirgeme Kurumları,Kızılay Derneği ve sosyal yardım kurumları gibidir.Sosyal yardım kurumlarındaki bireyler;ruh sağlığı açısından risk gruplarıdır.Bu grupların ruh sağlığının korunması ve geliştirilmesi için bu kurumlarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine duyulan gereksinim giderek artmaktadır.

Örneğin; korunmaya gereksinim duyan yaşlıların bulunduğu huzurevleri yaşlıların temel gereksinimlerinin karşılandığı kurumlar olarak işlev görürken, yaşlıların yalnızlık, işe yaramazlık duygularıyla başa çıkmada psikolojik yardım görevini üstlenmektedir.

Çocuk Esirgeme Kurumları; korunmaya muhtaç çocukların kendilerine ve ülkelerine yaralı olacak şekilde yetişmelerini sağlamak, onların haklarını ve sağlıklarını korumak amacıyla kurulmuştur. Bu durumda çocukların kişiliklerinin gelişimlerini sağlamakta temel amaç olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun gerçekteştirilmesi de ,bu kurumlardaki etkili rehberlik hizmetlerinin sağlanmasıyla mümkündür.

Kızılay Derneği, doğal afetler sonucu zorda kalan insanlara yardım hizmeti sunan kurumdur. Zorda kalan insanlara gerekli psikolojik desteği verebilmek yine rehberlik hizmetleriyle mümkündür.Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Kurumunun amacı,hizmet götürdüğü insanlara en etkili hizmeti sunmaktır.

5)Endüstri Alanında Rehberlik

Bu alandaki rehberlik hizmetleri ağırlıklı olarak;sanayi kuruluşlarında işlerin karmaşıklaşıp çeşitlenmesi sonucu ortaya çıkan uyumsuzlukla ve bunların doğurduğu sorunlarla başa çıkmada,personelin seçimi ve personelin kariyer gelişimine yardımcı olmada,çalışanların iş yaşamıyla bağlantılı streslerinin azaltılmasında,iş arayanların meslekler konusunda bilgilendirilmesinde mesleğe yetiştirmede işlev görmektedir.

6)Ceza ve Tutukevlerinde Rehberlik

Çeşitli sebeplerle suç işlemiş kişilerin topluma kazandırılmasında yardımcı olmaktadır.Son yıllarda etkili olmaya başlamıştır.

7)Ordu Alanında Rehberlik

Bu rehberlik alanında askerlikle ilgili kişilerin sosyal yaşama uyum sağlamalarında yardımcı olmaktadır

EğİTİM KADEMELERİNE GÖRE REHBERLİK

Her eğitim kademesinde bulunan bireylerin problemleri ve rehberlik gereksinimleri birbirinden farklıdır. Bu nedenle temel ilke ve anlayışlar aynı olmak kaydıyla her eğitim kademesinde bulunan öğrencilere sunulacak olan psikolojik ve rehberlik hizmetleri farklılaşıp çeşitlenebilir.

Eğitim Kademelerine Göre Rehberlik

Okul öncesi eğitimde rehberlik♣

İlköğretimde rehberlik♣

Ortaöğretimde rehberlik♣

Yükseköğretimde rehberlik, olarak sınıflandırılabilir.♣

Okul Öncesi Eğitimde Rehberlik: Okul öncesi eğitim 0-6 yaş gurubu çocukları kapsar. Okul öncesi dönem, çocuğun gelişiminin oldukça hızlı olduğu bir dönemdir.

Bu dönemde verilen eğitim, çocuğun ilerdeki yıllarına yön vermektedir. Çocukluk yıllarında kazanılan davranışların büyük bir kısmının, yetişkinlikte bireyin tavırlarını, alışkanlıklarını, inançlarını ve değerlerini özetle kişilik yapısını biçimlendirdiği bilinmektedir.

Ülkemizde okul öncesi eğitim veren kurumlar resmi ve özel anaokulu ve anasınıflarıdır.

Bütün bu gelişmeler içinde, okul öncesi eğitim döneminde çocukların her yönüyle sağlıklı gelişmeleri için rehberlik hizmetiyle birlikte yürütülmesi gerçeği ortaya çıkmıştır.

Özellikle bu dönem için rehberlik hizmetleri, çocuğun kendini kabul, özgüvenini geliştirme, benlik kavramını oluşturma, sosyalleşmeyi sağlama, bağımsızlığını kazanma, bedenini kullanma, merakını gidererek hayal ve isteklerini açığa vurma gibi gereksinimlere yönelik etkinlikleri kapsayacaktır.

İlköğretimde Rehberlik: İlköğretim kavramı, 6-14 yaşları arasındaki çocukların sekiz yıllık eğitim sürecini ifade eder. İlköğretim okullarının birinci yılından beşinci yılın sonuna kadar olan bölüme birinci kademe, altıncı yıldan sekizinci yılın sonuna kadarki bölümüne de ikinci kademe denmektedir.

İlköğretimdeki çocuklar, beşinci yıla kadar ikinci çocukluk dönemi özelliklerini yaşarlar. Bu yıldan sonra ergenlik dönemine girmektedirler.

Böylelikle 1. kademe öğrencilerinden farklı, bedensel, cinsel, bilişsel, duyuşsal ve toplumsal sorunlarla baş etmek zorunda kalmaktadır. Ülkemizde ilköğretim düzeyinde rehberlik hizmetlerinin sunulması konusuna ilgi yoğunlaşmıştır.

İlköğretim süresince öğrencilere verilecek rehberlik hizmetlerinin temel amacı, her yönden bireylerin kendilerini tanıyabilmelerini sağlamaktır.

Birey bir bütündür. Bireyin gelişmesi devamlıdır. Bu nedenle birey ilköğretim yıllarında da bir çok gelişme problemiyle karşılaşmaktadır. Ancak, rehberlik sadece problemlili çocuklara sunulan bir hizmet değildir. Normal çocuklarında gelişme ve uyum oluşturmada yardıma gereksinimleri olabilir.♣

Temel eğitim yılları, çocuğun kişilik gelişimi açısından kritik bir öneme sahiptir. Tutumlar, alışkanlıklar, değerler erken yaşta kazanılmakta ve ileride değişimleri oldukça güç olmaktadır.♣

İlköğretim öğrencileri arasında bireysel farklılıkların fazlaca görüldüğü bir eğitim düzeyidir. İlköğretimde çocuklara bireysel farklılıklara duyarlı uygun gelişim ortamlarının sağlanabilmesi için rehberlik hizmetleri gereklidir.♣

Temel eğitimi bitirdikten sonra çocukların ilgi ve yeteneklerine uygun işlere yerleştirilmelerinde, eğitimlerine devam edeceklerse kendilerine uygun bir program ya da okula yönlendirmeleri konusunda yardıma gereksinimleri vardır.♣

Ortaöğretimde Rehberlik: Ortaöğretim okulları, ilköğretime dayalı olarak, 15-18 yaş grubu öğrencilere üç yıllık öğretim veren, genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarıdır. Temel hedefi, bireyleri yüksek öğretime ve yaşama hazırlamaktır. Tüm ortaöğretim kurumlarında, eğitim öğretim uygulanırken, bireylerin gereksinimleri, istekleri ve yetenekleri ile toplumun insan gücü gereksinimi arasında bir denge kurulması dikkate alınır. Bu okullara devam eden öğrencilerin gelişmeleri, gereksinimleri ve sorunları, ilköğretim okullarınınkinden belirgin şekilde farklılaştığı için, psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin özel amaçları, kullanımı, yöntem ve teknikleri ortaöğretim kurumlarında farklılaşmak durumundadır. Zaten ortaöğretim döneminde, rehberlik hizmetlerinin yaygın olarak sürdürülmesi; “ortaöğrenim yani gençlik” döneminin özelliğinden kaynaklanmaktadır.

Lise yılları genel olarak, gençlik döneminin, “ergenlik” basamağıdır. Bireyin kimliğini aradığı kararsızlıklar, belirsizlikler yaşadığı, kendi bedenindeki değişimleri, değerlerinde ve tutumlarındaki

farklılaşmayı hissettiği ergenlik basamağı, yardıma gereksinim duyulan en önemli devrelerden biridir. Ancak, rehberlik anlayışının varolduğu, bireye gereksinimlerine yönelik çeşitli yardım hizmetlerinin sunulduğu bir eğitim-öğretim ortamı, bu devreyi sağlıklı bir biçimde aşabilmesi için ona yardımcı olabilir.

EĞİTİM KADEMELERİNE GÖRE REHBERLİK

ORTAÖĞRETİMDE REHBERLİK

Ortaöğretim okulları ilköğretime dayalı olarak 15-18 yaş grubu öğrencilere 3 yıllık eğitim veren genel,mesleki ve teknik eğitim kurumlarıdır.temel hedefi bireyi yükseköğretime ve yaşama hazırlamaktır. Ortaöğretimde rehberlik hizmetleri örgütlü,programlı olarak yürütülebilirse,ergenin hem kişisel hem de mesleki ve eğitsel sorunlarının çözülmesine yardım edebilir. Bu yardım hizmetler,rehberlikte bilgi verme,yönelme ve yerleştirme hizmetlerinin kapsamına girmektedir. Birey kendini tanıır ve geliştirirken,bilinçli ya da farkında olmadan aldığı kararları ayırır,kararlarında doğru bilgilere dayanır,içsel karmaşa ve çatışmalardan haberdar olur,kendini doğru ve rahat ifade edebilecek yetiler kazanır,başarıya götüren çalışma alışkanlıkları kazanır. Böylece daha sağlıklı ilişkiler kurabilir ve en önemlisi yaşamın büyük bir parçasını oluşturacak mesleği için,olgunlaşmaya başlar ve isabetli seçim yapabilir.

ORTAÖĞRETİMDE MESLEKİ REHBERLİK

Mesleki rehberlik,gerçekte yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Bu nedenle bireyin gelişim sürecinin her döneminde başarılması gereken mesleki gelişim görevleri vardır diyebiliriz. Mesleki gelişim görevleri ve mesleki gelişim kavramları,mesleki olgunluk kavramını ortaya çıkarmıştır. Mesleki olgunluk,bir anlamda bireyin meslek seçimi ile başa çıkma biçimidir. Araştırmacılar tarafından,mesleki bilgilerin belirginleşmesi,meslek tercihlerinin tutarlılığı,meslek tercihlerinde akılcı olma şeklinde vurgulanmaktadır.

Kısacası mesleki rehberlik,"gençlerin çeşitli meslekleri tanımaları ve kendi özelliklerine uygun meslekleri seçerek,bu mesleklere hazırlanma ve mesleki yönden gelişmeleri için yapılan bir yardımdır."

Mesleki rehberliğin görevi başlangıçta "iş seçimine yardım" olarak anlaşılırken giderek" meslek gelişimine yardım" olarak görülmeye başlanmıştır. Mesleki rehberlik iş seçimine yardım olarak anlaşıldığı ve bilgi verme fonksiyonu ağır bastığı sürece bu işleri "öğretmenler" ve "iş bulma kurumu uzmanları" yürütürken,meslek gelişimine yardım yolu olarak artık mesleki danışma hizmetleri önem kazanmış ve "profesyonel" elemanlara gereksinim artmıştır.

Ortaöğretimde de mesleki rehberlik hizmetlerinin temel amaçları,bireyin karar verme ve problem çözme becerilerini öğrenmesi,meslekleri inceleme ve mesleki tercihlerini belirlemesi,çalışma alışkanlıkları ve işbirliği becerilerini geliştirmesi,bireysel-sosyal becerileri oluşturma ve geliştirmesi,yaşam tarzı ve boş zaman etkinlikleri ile meslek tercihi ilişkisini kurması,iş arama ve iş bulma yollarını öğrenmesi şeklinde belirtilebilir.

YÜKSEK ÖĞRETİMDE REHBERLİK

Yüksek öğretim kurumlarında bireylere sunulacak rehberlik hizmetleri,diğer öğretim basamaklarındaki eğitim sürdüren kurumlara göre; özellikle öğrencilerin özellikleri,amaçları ve işleyiş tarzı gibi açılardan farklılıklar taşımaktadır.

Örneğin; öğrencilerin özellikleri değerlendirildiğinde, üniversite ya da yüksek öğretim öğrencilerinin içinde bulunduğu “gençlik döneminin” insanın geleceğini etkileyip biçimlendiren kararların alındığı,kimliğin büyük ölçüde tamamlandığı önemli bir dönem olduğunu söylemek mümkündür.

Üniversite öğrencileri,bağımsızlık,cinsel kimlik ve kişisel benlik yönünden gelişimlerini sağlayarak,uygun davranışları edinirken,öğretimleri süresince,beslenme,barınma,başarılı olma,aile kurmaya hazırlık,kız-erkek arkadaş ilişkilerini sağlıklı sürdürme,mali koşullarını uygun tutma,sağlığını koruma ve doğal olarak seçtiği meslek için hazırlık yapma gibi sorunlarla da baş etmek zorundadır.

Yüksek öğretim kurumlarındaki rehberlik hizmetlerinin “öğrenci kişilik hizmetleri” adıyla oluşturacak birimler altında toplanarak işlev görmesi,işlevsel açıdan yararlı görülmektedir. Yüksek öğretimde öğrenci kişilik hizmetleri işlevsel açıdan öğrencilerin kaydından,barınma,beslenme,sınav,başarı durumu,not,sağlık,spor,sosyal faaliyetler,psikolojik danışma vb. gibi bir çok alanda yarar sağlamaktadır.

Yüksek öğretim amaç olarak,ilk ve ortaöğretimde verilen genel eğitim amacından da farklılaşmaktadır. Artık üniversiteler,toplumların kalkınmasında,gelişmesinde,saygınlığında öncü,ekonomik ve siyasal yaşamda etkin rol oynayan kültürel iletişim merkezleri haline dönüşmüştür yüksek öğrenim gençlere belli iş,meslek alanlarında bilgiler,tavırlar ve beceriler kazandırıp,yetiştirmeye çalışırken bilimsel araştırmalar yapma,bilgi üretip yayma,lisans üstü öğretim sağlama gibi amaçları da gütmektedir.

Erhan ŞENSES
Rehber Öğretmen